

Butlletí Informatiu d'història de l'educació

Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Núm. 24, gener-març 2008, - 2a època

History of Education Bulletin
Bulletin d'Histoire de l'Éducation
Boletín de Historia de la Educación

En aquest número hi trobareu:

El Pressupost Extraordinari de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona de 1908	1
El que ha esdevingut	3
Informacions d'interès	11
Llibres	13

EL PRESSUPOST EXTRAORDINARI DE CULTURA DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA DE 1908

Portada del llibre d'Alfred Pérez-Bastardas dedicat al Pressupost de 1908

El 2008 farà cent anys que l'Ajuntament de Barcelona va aprovar el Pressupost Extraordinari de Cultura. Aquell 1908 es volien destinar quasi tres milions de pessetes, d'aquella època, per fer un

projecte modèlic de renovació de l'educació i la cultura. Fou el primer pas institucional per emprendre la renovació pedagògica d'acord amb els nous corrents moderns que es difonien a Europa. Aquest acord tingué el suport de la majoria del Consistori, coneguda com Solidaritat Municipal i de l'Esquerra Catalana (republicans catalanistes i regionalistes liberals).

Luís de Zulueta

La memòria del projecte la van redactar Pere Coromines, Josep Pijoan, Luís de Zulueta i Ignasi de Janer i sembla que també amb la col·laboració de Francesc Layret.

Portada de la publicació: *La Esquella de la Torratxa*, una de les publicacions que donaren suport al Pressupost extraordinari de cultura de 1908.

El Pressupost tenia també la influència d'Hermenegildo Giner de los Ríos i s'inspirava en la influència de la Institución Libre de Enseñanza. Tenia també el suport de l'Escola de Mestres de Joan Bardina, de les primeres escoles modernes catalanes i de la Fundació Horaciana d'Ensenyança de Pau Vila. Era un projecte basat en la nova pedagogia activa que defensava uns principis educatius moderns inspirats en els de llibertat, fraternitat i igualtat.

Joan Bardina

Els objectius que es volien aconseguir eren la gratuïtat de l'ensenyament, la coeducació i la neutralitat religiosa. També es volia aconseguir que la llengua catalana fos la llengua habitual de l'ensenyament, establint processos de transició amb els alumnes de parla castellana. Es tenia en compte, igualment, l'estudi del castellà de manera que aquesta llengua, com la catalana, es dominés a la perfecció. El pla incorporava l'ensenyament graduat i cíclic, una formació integral i un ensenyament basat en l'activitat, el joc i les sortides de l'escola i les excursions. Preveia, igualment, la formació permanent de professorat; la construcció d'edificis escolars modèlics amb biblioteques, espais de joc, menjadors, calefacció i dutxes, sales de conferències i laboratoris. També incloïa la creació d'escoles infantils, la dotació de biblioteques públiques i el funcionament d'institucions de cultura popular.

El pla ben aviat va despertar la reacció de l'Església i dels sectors més conservadors de Catalunya i de la resta de l'Estat, que s'oposaren frontalment a la defensa de la neutralitat religiosa i de la coeducació que recollia el Pressupost.

Després d'una forta campanya d'aquests sectors contra el Pressupost Extraordinari de Cultura de 1908, un any després fou suspès definitivament pel Govern.

Per saber-ne més:

Pérez-Bastardas, Alfred. *Barcelona davant el Pressupost Extraordinari de Cultura de 1908*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 2003.

EL QUE HA ESDEVINGUT

JORNADES: L'ESCOLTISME: CENT ANYS D'UN PROJECTE EDUCATIU JOVE
Palma, 13 i 14 de març

Organitzades pel Grup d'Estudis d'Història de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears i amb la col·laboració de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana i el Servei d'Activitats Culturals de la UIB, els dies 13 i 14 de març varen tenir lloc a Palma les jornades: *L'escoltisme: cent anys d'un projecte educatiu jove*. Aquestes jornades varen incloure conferències de Josep González-Agàpito, de la Universitat de Barcelona i president de la secció de Ciències Social de l'Institut d'Estudis Catalans sobre el tema: *L'escoltisme i la renovació educativa de l'Escola Nova*; de Daniela de Miniac de l'Associació Mundial de Guies Escoltes que va parlar de *L'escoltisme i els reptes de la societat actual. Anàlisi i prospectiva*. La visió històrica de l'escoltisme mallorquí va ser tractada per Mateu Cerdà Martín, historiador i inspector d'Educació i Miquel March Manresa, membre del Grup d'Estudis d'Història de l'Educació de la UIB. Josep Lluís Riera, president de la Fundació Maria Ferret - Escoltisme i Guiatge de Mallorca, va parlar de *Les polítiques de joventut a les Illes Balears i la funció de l'escoltisme*. Una taula rodona amb la participació de

responsables dels distints grups escoltes de Mallorca va servir per copsar la situació actual d'aquest moviment educatiu.

ELS PEDAGOGS REFAN L'EXILI

Els estudiants de Pedagogia de la Universitat de Girona, amb l'acompanyament de Salomó Marquès, hem volgut fer una ullada enrere, hem volgut conèixer la història, però ho hem volgut fer de la manera més activa possible, fent una sortida pel terreny. El dia 22 de febrer un grup d'estudiants vam voler fer el camí de l'exili i per aquest motiu a les vuit del matí aquells que van voler endinsar-se a la història dels exiliats ens vam reunir a la Facultat d'Educació i Psicologia.

La nostra direcció primera va ser el municipi d'Agullana, on ens vam trobar amb la resta de membres assistents i on ens van donar el material necessari per a la sortida. Salomó (*Món*) ens va fer entrar en la història passada usant un exercici d'imaginació. Calia que tothom obviés les carreteres actuals i les bones vies de comunicació; havíem de traslladar-nos a una època en la qual, aquell indret on ara restàvem sols, hi havia una munió de famílies desesperades caminant amb el cap cot cap a la frontera francesa. La batalla de l'Ebre s'havia perdut i el territori català estava sota l'amenaça dels atacs de l'ultra dreta. Agullana es va convertir en la capital espanyola dels darrers temps de la República.

Des d'aquí ens traslladarem a Mas Perxers, una casa senyorial que va acollir el president Companys i altres intel·lectuals catalans. En el moment d'arribar llegim fragments dels militars rebels que fan esgarriar el cos. Paraules com *fusilado*, *terror*, *tiro* i *ley del vencedor* són les més abundants en els textos i tots i cada un d'aquests et deixen un sentiment molt fort d'impotència. A més també es llegeix una carta de Josep Pei, un mestre figuerenc, i un text de Rovira i Virgili, que van haver de marxar per la seva condició de republicans. Un cop dins el mas, després d'una breu conversa amb l'amo de la casa, ens adonarem de la grandiositat de l'edifici: és un mas de tres plantes amb soterranis, amb una gran parcel·la per cultivar i amb molta aigua. També té una capella que es va reformar ara fa quinze anys i on, actualment, només es fan celebracions familiars. Té capacitat per aixoplugar una quarantena de persones, però n'hi van passar més de dues-centes. Com diu Virgili al seu text: «Manquen queviures, vaixella, llits, matalassos, flassades...una sola cosa abunda: aigua».

La següent parada fou la Vajol, on poguérem contemplar el monument a l'exili. És una escultura de bronze que representa un home gran de la mà d'una nena mutilada que va amb crosses i que es dirigeixen cap a França. D'aquí anarem cap a la mina de Can Canta, però reduint la velocitat per poder veure l'escultura que hi ha en homenatge als miners de talc de la Vajol i els records als exiliats que hi ha a la plaça del poble. Un cop a la nostra destinació, i abans d'endinsar-nos al corriol que ens dugué a la mina, observarem una altra casa senyorial:

el Mas Barris, on es va allotjar el president de la República espanyola Manuel Azaña en el moment del seu exili. Quan arribarem a la mina no ens poguérem estar de recordar el llibre que acaba de publicar Assumpta Montellà *El setè camió i les conseqüències que això ha portat*. Juan Negrin, cap del govern republicà, confiscà la mina i es va convertir en refugi contra els bombardejos per a moltes obres del Prado. A més va allotjar-hi grans quantitats d'or, plata i joies i això ha fet que moltes persones hagin volgut entrar a la mina, tot i que està en molt males condicions, per veure si en algun moment de la retirada es van deixar quelcom aprofitable.

De la mina ens dirigírem al Coll de Lli, al camí que va fer, en un primer moment i acompanyat per Negrin, Manuel Azaña, i una hora més tard el president català Companys i el president basc Aguirre. És un traçat boscos, però que es pot fer tranquil·lament en una mitja hora. Durant el recorregut la ment va trontollant, va fent voltes sense parar intentant imaginar les vores del camí plenes de gent, de roba, d'objectes personals abandonats pel cansament i la duresa de les condicions. Aquesta camins són plens de llàgrimes, de petons, d'abraçades i d'acomiadaments tristos per haver d'abandonar el propi territori a causa de tenir idees contràries. Quan arribarem a la línia fronterera ens adonarem que ara és molt fàcil creuar-la perquè ningú no n'està al cas, però sabem que per aquí també hi havia guàrdies amagats. Mirant enllà i escoltant les paraules de Món, sabérem que es pot arribar o bé a Puigcerdà o bé a Portbou, seguint el traçat marcat per la frontera.

Tornarem a baixar pel Coll de Lli, férem una parada per dinar i tornarem a enganxar amb la història. La destinació següent: el Museu Memorial de l'Exili, situat a la Jonquera. Acaben d'inaugurar aquest recinte i conté una gran mostra d'objectes, documents i fotografies de l'exili, no únicament de l'exili espanyol. Cal fixar-se molt en com comença l'exposició: la primera imatge que s'hi troba, en sortir de l'ascensor, és la superposició de dues fotografies; en la de fons hi ha la imatge de l'exili espanyol, on dones i nens expressen el seu dolor amb plors. En la imatge de sobre trobem l'exili a Bòsnia, molt més actual, on també es veuen rostres de dolor a causa de la guerra. Són dues imatges molt significatives que ens recorden que no som els únics que hem patit l'exili. De la resta de l'exposició cal destacar dues coses: el muntatge que es fa en referència a la fragilitat de la memòria i una frase: «La llibertat és lluny d'aquí, i això és l'exili».

Sortint de la Jonquera ens dirigírem a la platja d'Argelers sur Mer on férem dues parades importants en la història. Ens aturarem primer en el cementiri dels espanyols; és un espai a l'aire lliure però delimitat per unes tanques. En aquest recinte s'enterraven aquells que morien als camps de concentració, només els que morien a la sorra perquè molts van decidir, en un moment de desesperació, endinsar-se a la mar. L'octubre de 1940, uns aiguats destruïren el cementiri i a final dels 40 una família belga oferí un monòlit en record als morts refugiats als

camp. Es van gravar els noms dels morts, que oficialment són 216, però n'hi manquen com a mínim 147 més. Al costat del monòlit hi ha un roure, plantat al 1999, que recorda els 70 infants menors de 10 anys morts al camp. La darrera parada que férem va ser a la platja d'Argelers on ens aturàrem en primer lloc al monòlit en homenatge als republicans; trepitjàrem la sorra de la platja prop de les cinc de la tarda, quan el sol marxa i el fred s'escola per sota les jaquetes. Era un bon moment per reviure de nou la història ja que, llavors, fou quan poguérem intuir les pèssimes condicions en què vivien els refugiats. El final del recorregut acabava amb la lectura de diferents textos escrits en aquella sorra, en aquell camp, en aquell infern. «No hi ha productes farmacèutics ni alcohol ni cotó i la majoria no tenen sabó. [...] Ben aviat el valent i coratjós exèrcit de la República que va defensar fins al final la democràcia mundial, serà tancat d'una manera semblant a com ho fan amb els animals.[...] El menjar és del tot insuficient: un tros de pa dur a compartir entre tres, unes poques lleties, un petit tros de carn gelada. La venda de vi està prohibida» (diari del mestre gironí Josep Bargés des d'Argelers)

La tristor es nota en els rostres, el cansament físic i anímic s'entreveu amb els últims raigs de sol, les ànimes estan encongides però els cors vetllen per aquells que van morir defensant uns ideals, buscant la manera de fer un món millor.

VIATGE A MALLORCA: RUTA RAMON LLULL

13 de febrer de 2008 (13.45 h)

Un grup de futures pedagogues, carregades d'il·lusió i bon ambient, acompanyades del professorat, pujàvem a l'avió amb l'objectiu i la finalitat d'aprofundir en la vida i obra de Lluïl.

Arribades a Mallorca, vam començar a entendre que aquell seria un viatge ple d'emocions, coneixements i moments de profund gaudiment. La nostra primera destinació va ser la muntanya de Randa i, de seguida, vam poder contemplar com aquell lloc desprenia una màgia especial i, quan la nit va embolcallar-la, aquesta esdevenia una preuada atalaia des de la qual es podia admirar la immensitat de l'illa i, amb la vista posada al cel, vam poder fer una gran lliçó sobre astronomia.

Ja l'endemà amb la llum del dia, vam poder trepitjar paratges, coves i monestirs (monestir de Cura, Sant Honorat, Gràcia...), on havia passejat Lluïl i en els quals, si ens hi aturàvem i ens deixàvem guiar pel silenci, es podia continuar respirant l'espiritualitat que desprenia Lluïl.

A la tarda, tocava conèixer algun dels llocs més emblemàtics de Palma com l'Església de Sant Francesc on reposa Ramon Lluïl i, acompanyats per grans historiadors, vam entendre la gran magnitud que prenia tant l'obra com la vida de Lluïl. Ens explicaren la seva dedicació a convertir els infidels mitjançant el raonament.

Una altra de les destinacions que vam poder conèixer va ser Miramar i allà vam entendre que la història no és inexorable, sinó que presenta molts matisos i que sempre hi ha una dosi de subjectivitat que la fa més atractiva.

Vam tenir temps també per conèixer Sóller, Valldemosa, per visitar la catedral i per degustar alguns plats mallorquins per tal que el viatge fos complet.

Així doncs, ha estat un viatge per entendre que la figura de Lluïl és molt important i cabdal en el seu temps i que continua tenint un gran pes en els nostres dies, tant pel que fa a les seves aportacions respecte de la llengua catalana com per la seva ideologia i la concepció que dóna a la religió com a pau, entesa entre els homes allunyant-se així de fer guerres en nom de la religió. Cal dir que recomanem aquesta activitat i que val la pena deixar-se endur per la misticitat de Lluïl i de l'illa.

16 de febrer de 2008 (13.30 h)

Desembarcàvem a Barcelona. Havien estat uns dies màgics, ens havíem impregnat de l'essència de Lluïl i havíem après que a l'illa és on es deixaven els secrets i que aquells coneixements apresos i viscuts (de Lluïl, d'història, de convivència...) tan sols són la punta de l'iceberg d'allò que ens depara el futur en els propers anys de carrera que ens queden per endavant...

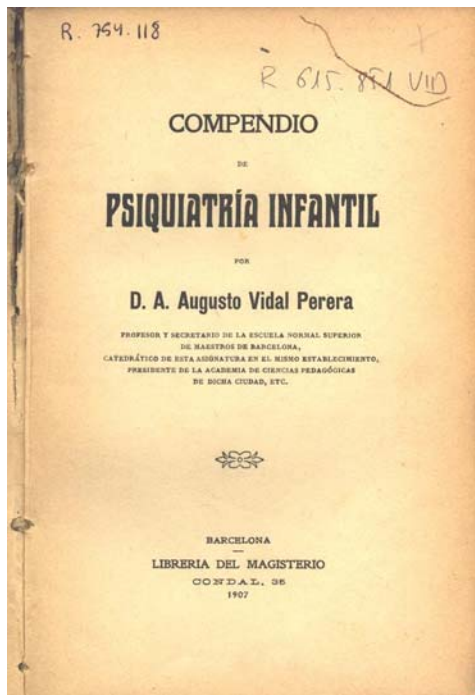

SEMINARI DE PEDAGOGIA I MEDICINA REMEMBRANÇA D'AUGUST VIDAL I PERERA EN EL CENTENARI DEL SEU «COMPENDIO DE PSIQUIATRIA INFANTIL»

Durant els dies 12 i 13 de desembre de 2007, va tenir lloc a l'Aula-Seminari Alexandre Sanvisens del Departament de Teoria i Història de l'Educació (THE) de la Universitat de Barcelona aquest Seminari sobre Pedagogia i Medicina, tot aprofitant el centenari de la publicació de l'obra principal del pedagog August Vidal i Perera.

La idea d'organitzar una activitat sobre aquest pedagog va néixer, ja fa temps, com un element més en la línia d'investigació que estudia les relacions entre metges i pedagogs; unes relacions que palesen, des de fa anys, aportacions recollides tant a la història de l'educació com a la història de la medicina.

Va ser el professor Alexandre Sanvisens qui va introduir a la Facultat de Pedagogia de la UB l'estudi de la relació entre pedagogia i medicina mitjançant els metges-filòsofs. Posteriorment, un grup de professors ha continuat amb aquesta tradició amb publicacions sobre el paper dels metges-pedagogs en la construcció social i acadèmica de la pedagogia contemporània.

De la direcció i coordinació del Seminari s'ha ocupat Àngel C. Moreu, professor del Departament de THE de la UB, assistit per un bon nombre de persones que han contribuït a l'èxit del Seminari amb la seva col·laboració: membres de l'equip directiu, la secretaria i el cos docent del Departament de THE de la UB, de la secretaria de l'ICE i la de l'IEC.

Les institucions que s'han implicat en l'organització, el finançament o la participació en el Seminari han estat:

- Biblioteca del Campus de Mundet de la Universitat de Barcelona
- Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació de la Universitat de Barcelona

- Departament de Psicologia de la Salut i Psicologia Social de la Universitat Autònoma de Barcelona
- Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona
- Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona
- Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona
- Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona
- Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona
- Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans
- Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Programa

Tal com estava previst, els actes del Seminari es van desenvolupar durant els dies 12 i 13 de desembre de 2007, d'acord amb el Programa següent:

Dimecres, dia 12:

- 15.30 h. Inauguració de l'Exposició Bibliogràfica de l'Obra de Vidal Perera
- 16 h. Presentació del Seminari. Àngel C. Moreu (UB)
- 16.15 h. Obertura. M. Rosa Buxarrais (UB)
- 16.30 h. Conferència inaugural: *Aportació de Vidal Perera a la psiquiatria infantil (any 1907)*. Edelmira Domènech (UAB)
- 17.30 h. Col·loqui moderat per M. Rosa Buxarrais (UB)
- 17.45 h. Descans
- 18 h. Conferència: *Vidal Perera en el context de creativitat i innovació a la Barcelona d'entresegles*. M. Lluïsa Gutiérrez (UB)
- 18.45 h. Conferència: *La trajectòria professional de Vidal Perera a Granada, Tarragona i Ossa*. Àngel C. Moreu (UB)
- 19.30 h. Col·loqui moderat per Montserrat Gurrera (UB)

Dijous, dia 13:

- 10.30 h. Visita lliure a l'Exposició Bibliogràfica de l'Obra de Vidal Perera
- 11 h. Conferència: *La higiene i la medicina escolars. De Pere Felip Monlau a Lluís Sayé*. Jordi Monés (Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana)
- 12.15 h. Col·loqui moderat per Àngel C. Moreu (UB)
- 12.30 h. Record del professor Miquel Meler i Muntané, introductor a la Universitat de Barcelona de la pedagogia terapèutica, amb motiu de la concessió per l'ICE i el Departament MIDE de la UB del Premi Jesús Garanto Alós. Presentació del llibre d'homenatge
- 14 h. Cloenda del Seminari

Exposició Bibliogràfica de l'Obra de Vidal Perera

En un lloc preferent de l'Aula-Seminari Alexandre Sanvisens, es va poder contemplar, durant els dos dies que va durar el Seminari, una completa col·lecció de les obres de Vidal Perera, reunides per a l'ocasió per la responsable de la Biblioteca del Campus de Mundet.

Als quatre expositors es mostraven tres exemplars de les primeres edicions del *Compendio de Psiquiatria Infantil*, així com diferents edicions d'altres obres de Vidal Perera. També hi havia una mostra suficient dels seus articles i ponències. D'altra banda, a l'exposició es van incloure llibres que glossaven la figura i l'obra de Vidal Perera.

Obertura del Seminari

La salutació del coordinador del Seminari a tots els assistents va precedir l'elocució de M. Rosa Buxarrais, directora del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la UB i moderadora d'aquesta primera sessió, que va obrir l'acte.

A la seva intervenció, la directora va afirmar que no són pocs els motius per acollir amb satisfacció l'efemèride que motiva el Seminari, ja que els orígens i la tradició intel·lectual i

acadèmica del Departament es remunta al Seminari de Pedagogia (1930), i que, per tant, es poden considerar com a propis els èxits i els treballs a favor de la pedagogia —no sempre suficientment reconeguts— de l'Escola Normal del Magisteri, avui Facultat de Formació del Professorat.

Va referir-se també als primitius estudis de pedagogia de la novella Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia, on convergiren l'antic Seminari de Pedagogia, l'Institut de Fisiologia de la Facultat de Medicina, i l'Institut Psicotècnic de la Generalitat. Es pot dir, va afegir, que la filosofia de l'educació, la fisiologia mèdica, la psicometria i la psiquiatria estructuraren de bon principi la pedagogia com a disciplina universitària a casa nostra.

Conferència inaugural

En acabar les paraules d'obertura, la moderadora va introduir la conferència inaugural, de la qual es va encarregar la doctora Edelmira Domènech Llaberia, catedràtica emèrita de la UAB, psiquiatra infantil, historiadora de la medicina i autora de diversos treballs sobre la personalitat i l'obra de Vidal Perera.

A la seva conferència, titulada *Aportació de Vidal Perera a la Psiquiatria Infantil (any 1907)*, Edelmira Domènech va fer, primerament, una semblança del pedagog Vidal Perera aportant dades de la seva infantesa i traçant un retrat de la seva personalitat d'home actiu, religiós i monàrquic, coneixedor de la psiquiatria infantil a partir de la lectura d'autors espanyols i europeus, i a partir també, i principalment, de la seva experiència amb infants durant els anys que va treballar com a mestre a Reus.

Seguidament es va centrar en el centenari del *Compendio de Psiquiatria Infantil*, motiu del Seminari, tot enquadrant la publicació de la seva primera edició en el marc de la psiquiatria infantil europea de l'època, i concretament en la línia de treballs apareguts que tractaven temes de psiquiatria infantil destinada als mestres.

Aquesta il·lustrativa contextualització del personatge i la seva obra va donar pas a l'anàlisi del contingut del *Compendio*; una anàlisi prou interessant ja que la conferenciant anava escollint aquells capítols que permetien traçar lligams entre el text de Vidal i la situació actual de l'especialitat, tot descobrint el paper pioner de les intuïcions de Vidal Perera en temes avui considerats de màxima actualitat en els treballs de l'especialitat.

Altres conferències del primer dia

Després d'un breu descans, es va iniciar la segona sessió del Seminari, consistent en dues conferències, també centrades en la personalitat i l'obra de Vidal Perera.

De la primera conferència d'aquesta segona sessió, titulada *Vidal Perera en el context de creativitat i innovació a la Barcelona d'entresigles*, es va encarregar la doctora M. Lluïsa Gutiérrez, professora de la Facultat de Formació del Professorat de la UB.

En el transcurs de la seva elocució, la conferenciant va dibuixar el paisatge de la Barcelona d'entresigles, on Vidal Perera es va fer pedagog, tot intentant esbrinar les implicacions d'aquest entorn complex i convuls amb les eleccions vitals, ideològiques, socials i educatives de Vidal Perera. D'altra banda, en la part final de la seva conferència, M. Lluïsa Gutiérrez es va centrar específicament en l'etapa barcelonesa del personatge, com a professor de l'Escola Normal Superior de Mestres de la capital catalana.

Seguidament, va prendre la paraula el doctor Ángel C. Moreu, professor de la Facultat de Pedagogia de la UB, i encarregat de l'última conferència del dia, titulada *La trajectòria professional de Vidal Perera a Granada, Tarragona i Osca*. En el transcurs de la seva elocució, el conferenciant va coincidir, amb les ponents que l'havien precedit, en el fet de considerar Vidal Perera com un home intuïtiu, molt actiu, amb el do de l'oportunitat, regeneracionista, liberal, cristià i lluitador infatigable per mostrar-se en tot moment coherent amb els seus principis, i per superar els moments de foscó que la vida li va anar presentant.

Després de revisar les fites més destacables del seu pas per Granada, Tarragona i Osca, on va ser alcalde i on havia de trobar la mort als 50 anys, Àngel C. Moreu va explicar l'evolució intel·lectual de Vidal durant aquest període final de la seva vida, tot conclouent amb una reivindicació per a la inclusió definitiva de Vidal Perera en la història de l'educació.

Primera sessió del segon dia

Tal com estava programat, a les 11 hores de dijous, dia 13, Jordi Monés, president honorari de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, va iniciar la seva conferència titulada *La higiene i la medicina escolars. De Pere Felip Monlau a Lluís Sayé*. Monés va tenir l'encert de triar un període de l'higienisme català interessant perquè constitueix la superació dels discursos dels higienistes il·lustrats, i per la intensitat dels moments viscuts a Catalunya durant aquest període de consolidació de la medicina escolar.

El conferenciant es va referir extensament a l'obra de Pere Felip Monlau, membre d'una generació de metges prominents a la història de la medicina, preocupats per la higiene personal i social. També va parlar de les iniciatives educatives de la generació de metges barcelonins de la generació de l'últim quart del segle XIX, sense oblidar les fites que van marcar l'evolució de l'higienisme durant el període, com els congressos d'higiene i d'higiene escolar celebrats a Barcelona, la inclusió de la higiene com a disciplina als estudis de metges i mestres o la medicina escolar.

Segona sessió del segon dia i clausura del Seminari

El Seminari va acollir, com a cloenda, la presentació del llibre d'homenatge al recentment desaparegut doctor Miquel Meler i Muntané, sacerdot, impulsor de la pedagogia terapèutica als estudis universitaris, i professor de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona.

A l'acte, que va aplegar un bon nombre de companys i deixebles d'aquest estimat professor, va fer ús de la paraula, en primer lloc, el professor Antonio Sánchez Asín, que va glossar la figura de Meler com a company i amic. A continuació, Carmen Buisán, secretària de l'ICE i coordinadora juntament amb Iñaki Echebarria del llibre *Miquel Meler Muntané: Vocación y Pedagogía. Los Orígenes de la Pedagogía Terapéutica en España*, va parlar de la gènesi de la publicació, que ha estat possible gràcies a la concessió al professor Meler del Premi Garanto Alós.

En nom dels autors del llibre va parlar el professor Conrad Vilanou, que es va centrar en el perfil a la vegada humanista, pastoral i pedagògic del professor Meler; i per últim va pronunciar unes sentides paraules la professora M. Àngels Riera, que va recordar el pas de Miquel Meler per l'Escola Blanquerna.

Abans de finalitzar l'acte, es va obrir un torn de paraules que va ser aprofitat per amics, companys i deixebles del professor Miquel Meler per pronunciar frases entranyables de record, d'admiració i d'afecte cap a l'homenatjat. Seguidament, el coordinador Àngel C. Moreu va procedir a la cloenda del Seminari, agraint a tots la seva presència i col·laboració.

INFORMACIONS D'INTERÈS

Seminari sobre Renovar l'educació. Canviar la societat. L'educació a Catalunya durant la Transició Democràtica 1970 – 1983. 4 d'abril de 2008

La Secció de Filosofia i Ciències Socials de L' Institut d'Estudis Catalans i la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana organitzen aquest seminari, que se celebrarà el proper 4 d'abril a la Sala Puig i Cadafalch de l'IEC. El programa previst és el següent:

09.30 – 10.15 h. Ponència

Anàlisi i balanç de la Transició

Pere Ysàs. Departament d'Història Moderna i Contemporània. UAB

10.15 – 11 h. Debat

11 – 11.30 h. Pausa i cafè

11.30 – 12.15 h.

Política, societat i educació a Catalunya de la Transició

Josep González-Agàpito. Departament de Teoria i Història de l'Educació. UB

12.15 – 13 h. Debat

13 – 14.30 h. Pausa i dinar

14.30 – 15.15 h.

El procés d'integració de les escoles renovades a la xarxa pública

Antoni Poch. A. M. Rosa Sensat

Sara Blasi. Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

15.15 – 16 h. Debat

16 – 16.15 h. Pausa i cafè

16.15 – 17 h. Estudi monogràfic

Renovar la formació del magisteri. L'experiència de l'Escola de Mestres de Sant Cugat

Pilar Benejam. Universitat Autònoma de Barcelona

17 – 17.45 h. Debat

17.45 – 18 h. Cloenda

IV Jornades de Debat de l'IUHJVV

Pensar històricament

24 i 25 d'abril del 2008

L'Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives organitza els propers dies 24 i 25 d'abril del 2008 les IV Jornades de Debat. Ho fa amb la voluntat decidida de continuar plantejant a tota la comunitat docent i investigadora noves preguntes i de generar un debat que millori la professionalitat del seu treball. Amb el tema escollit aquest any, pretén centrar la seva atenció en el sentit que tenen la recerca i l'ensenyament de la història avui. La veritable història, deia Pierre Vilar, «havia de ser modesta, pacientment elaborada a les universitats i prudentment ensenyada a l'escola». La citació interpel·la l'historiador a qüestionar-se pel mètode, pels motius i pels fins del seu propi treball.

PROGRAMA

Dia 24 d'abril

10 h. **Presentació**, a càrrec de Joaquim Albareda, director de l'IUHJVV

10.15 h. **Bloc 1: Per una recerca històrica que sigui ètica**

Moderador: Josep Fontana (IUHJVV)

10.20 h. *Té la recerca històrica uns límits ètics?*

(Josep M. Salrach, IUHJVV)

11 h. Pausa i cafè

11.30 h. *¿Qué papel tiene el historiador en la sociedad?*

(Francisco Fernández Buey, UPF)

12.10 h. Debat

16 h. Bloc 2. La història que s'ha ensenyat i la que s'ensenya: estat de la qüestió

Moderadora: Anna Juhé (Seminari de Professors de Secundària)

16.05 h. *La historia que se ha enseñado: España en los siglos XIX y XX* (Ramón López Facal, Universidade de Santiago de Compostela)

16.45 h. *La història que s'ensenya en els instituts: problemes i reptes de futur* (Ramon Arnabat, Universitat Rovira i Virgili / Cèlia Cañellas, IES Ernest Lluch)

17.25 h. Debat

Dia 25 d'abril

9 h. Bloc 3. Per a què s'ha fet servir la història?

Moderador: Juan Carlos Garavaglia (UPF)

9.05 h. *¿Es posible pensar históricamente al otro? Reflexiones en torno a la historiografía sobre al-Andalus*

(Eduardo Manzano, CSIC Instituto de Historia)

9.45 h. *La idea de España: siglos XIX y XX*

(Juan Sisinio Pérez Garzón, Universidad de Castilla La Mancha)

10.25 h. Pausa i cafè

11.05 h. *El uso de la historia en el debate público en Francia en el último cuarto de siglo*

(Benoît Pellistrandi, París)

11.45 h. *La veu de l'autor: historiador o narrador?*

(Enric Ucelay Da Cal, IUHJVV)

12.25 h. Debat

13.45 h. Clausura de les jornades

Coordinadora: Marició Janué

Comissió organitzadora: Meritxell Ferrer, Eduard Martí i Carolina Rúa

Organitza: Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives. Universitat Pompeu Fabra

Hi col·labora: Departament d'Humanitats Universitat Pompeu Fabra

Lloc: Sala de Graus Albert Calsamiglia

Edifici Roger de Llúria

Universitat Pompeu Fabra

Ramon Trias Fargas, 25-27

08005 Barcelona

Tel.: 93 542 20 13

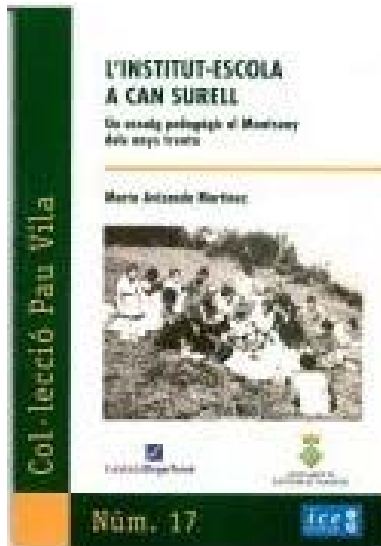
Fax: 93 542 20 05

<iuhjvv@upf.edu>

<www.upf.edu/iuhjvv>

L'assistència a aquestes jornades és gratuïta.

Si us plau, confirmeu-la a través del correu electrònic de l'IUHJVV: <iuhjvv@upf.edu>

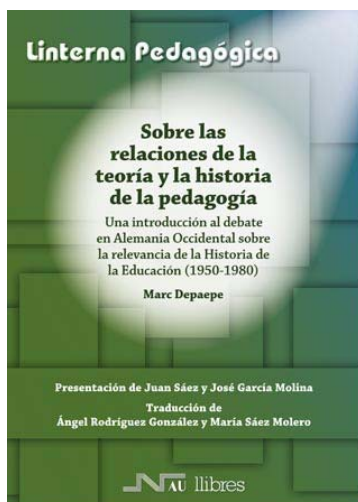
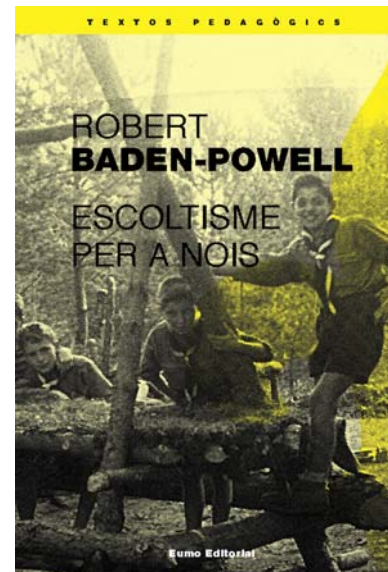

AVIZANDA Marta. *L'Institut-Escola a Can Surell. Un assaig pedagògic al Montseny dels anys trenta*. Barcelona: ICE, UB, 2007.

Aquest llibre, el núm. 17 de la col·lecció Pau Vila, ens ofereix un aspecte poc conegut de l'activitat de l'Institut Escola: la colònia escolar que la institució va posar en funcionament a Can Surell, una masia situada al Montseny. El llibre analitza la tasca que, durant quatre anys, es va desenvolupar en aquest centre a partir dels testimonis d'alguns protagonistes o dels seus descendents directes. Les fonts orals i bibliogràfiques es complementen amb una col·lecció de fotografies d'alumnes i professors.

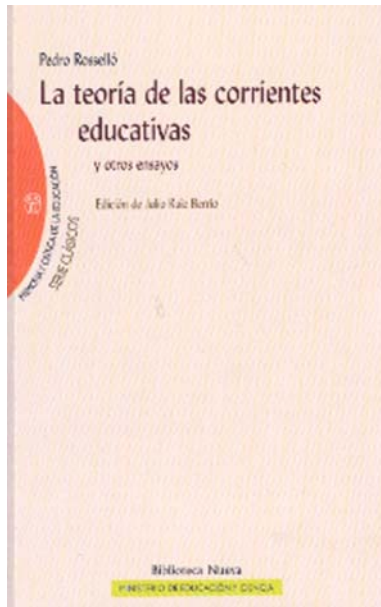
BADEN-POWELL, Robert. *Escoltisme per a nois*. Vic: Editorial EUMO, 2007, 472 pàg.

Traducció de l'obra *Scouting for Boys* publicada el 1907. Una obra que va ser el primer referent de l'escoltisme, una institució educativa encara present a la majoria de països del món, tot i els avatars socials i polítics i els canvis culturals. Una presència que, en el cas de Catalunya, es troba íntimament lligada a la renovació pedagògica i a la reconstrucció del país durant i malgrat el franquisme. Antoni Tort, professor de la Universitat de Vic, ha escrit un primer pròleg sobre la figura de Baden-Powell i els orígens de l'escoltisme. Per la seva banda, Salomó Marquès, de la Universitat de Girona, en el segon pròleg ens dibuixa la panoràmica de l'escoltisme a Catalunya al llarg del segle XX i fins avui. El professor Pere Solà és l'autor de les cronologies.

DEPAEPE, Marc. *Sobre las relaciones de la teoría y la historia de la pedagogía. Una introducción al debate en Alemania Occidental sobre la relevancia de la Historia de la Educación (1950-1980)*. Traducción de Ángel Rodríguez y María Sáez Molero. Presentación de Juan Sáez y José García Molina. València: Nau Llibres, 2007, 191 pàg.

Aquest llibre, redactat fa més de vint anys, però que encara manté l'interès, ofereix un repàs i una reflexió sobre els diferents paradigmes que varen influir en el desenvolupament de la teoria i la història de l'educació a les dècades del 50, 60 i 70 a l'Alemanya Occidental que marcaren l'evolució posterior de la investigació historicopedagògica posterior a tota Europa.

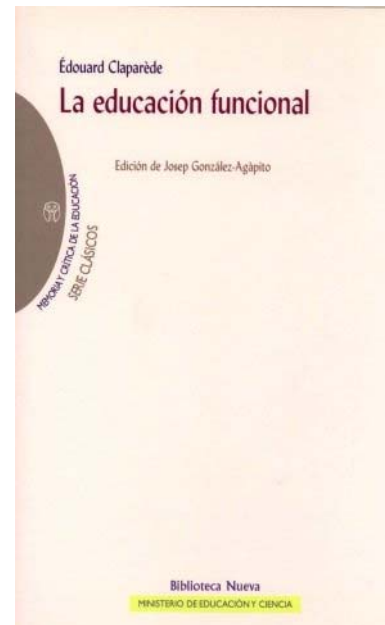

ROSSELLÓ, Pedro. *La teoría de las corrientes educativas y otros ensayos*. Edición de Julio Ruiz Berrio. Madrid: Biblioteca Nueva; Ministerio de Educación y Ciencia, 2007, 189 pàg.

Un altre volum de la col·lecció *Historia y Crítica de l'Educació, serie clásicos* dedicat en aquest cas a qui fou director de l'Oficina Internacional d'Educació des de 1929 fins a 1969. L'obra replega tres dels textos més representatius de l'aportació de Pedro Roselló (1897-1970) a l'organització d'unes relacions internacionals en matèria educativa dirigides a la pau i a comprendre com els fets educatius estan íntimament relacionats amb les altres esferes de l'activitat humana i de les relacions i estructures polítiques de cada comunitat. L'estudi introductori de Julio Ruiz Berrio ajuda a conèixer millor la personalitat i les idees d'aquest gironí universal.

CLAPARÈDE, Édouard. *La educación funcional*. Edición de Josep González-Agàpito, Edición de Julio Ruiz Berrio. Madrid: Biblioteca Nueva, Ministerio de Educación y Ciencia, 2007, 221 pàg.

Publicat a la col·lecció *Historia y Crítica de l'Educació, serie clásicos*, aquest llibre recull una de les obres fonamentals del pensament pedagògic del segle XX que més ajuda a conèixer els fonaments teòrics del moviment de l'educació activa. Édouard Claparède (1873-1940) va ser catedràtic de psicologia de la Universitat de Ginebra i fundador de l'Institut Jean Jacques Rousseau que tant va contribuir a difondre les noves idees educatives durant la primera meitat del segle XX. La introducció de Josep González-Agàpito ajuda a comprendre l'actualitat del pensament de Claparède i a conèixer les dades fonamentals de la seva influència a Espanya.

CUEVA, Julio de la; MONTERO, Feliciano (eds.). *La secularización conflictiva. España (1898-1931)*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2007, 282 pàg.

El llibre inclou deu interessants col·laboracions sobre el tema, algunes d'aquestes d'especial interès per a la història de l'educació com: *Escuela católica y modernización. Las nuevas congregaciones religiosas en España, 1900-1930*. (Pere Fullana i Maitane Ostolaza), *A la búsqueda de una identidad para la escuela pública, 1898-1936* (María del Mar del Pozo), *Religión, Iglesia y Estado en la cultura institucionista. De Francisco Giner a Manuel Azaña* (Manuel Suárez Cortina), *Del movimiento católico a la Acción Católica. Continuidad y cambio* (Feliciano Montero) o el que es titula *Acción social católica y promoción de la mujer: el feminismo cristiano* (Amelia García Checa).

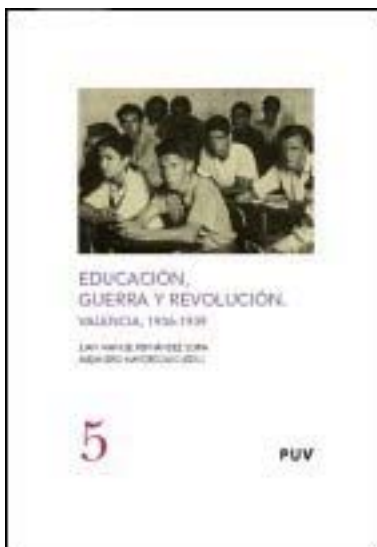
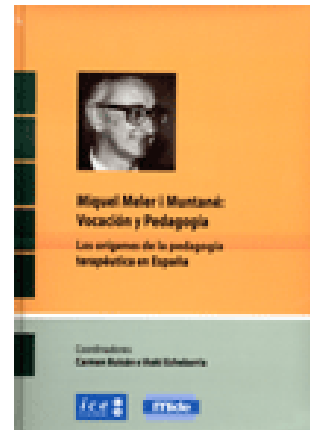

TORMO BENAVENT, David. *L'ensenyament primari a Vilalba dels Arcs. Els Centres Escolars 1834-1959*. Dossiers d'Història Terraltenca, núm. 13. Edita: Patronat Pro Batea, desembre de 2007, 107 pàg.

Aquest treball fou presentat com a tesina per ser defensat davant el tribunal de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, format per Mary Nash, Agustí Alcoverro i Teresa Abelló, per a l'obtenció del DEA el mes de juny de 2007. El treball aborda la situació de l'ensenyament des de la perspectiva local, a través de diferents etapes: 1) La inhibició estatal 1834-1900; 2) La modernització 1900-1932; 3) El reformisme republicà i el pla de les construccions escolars 1931-1939; 4) La política educativa del franquisme 1939-1959.

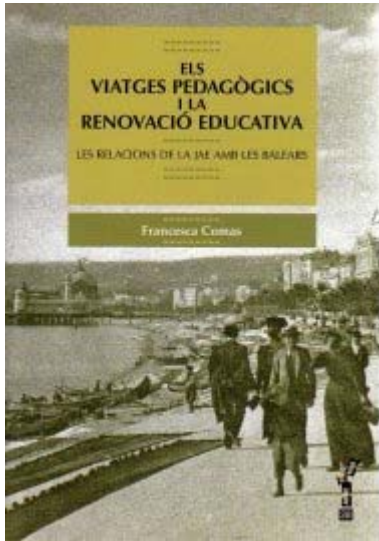
BUISÁN, Carmen; ECHEBARRIA, Iñaki (coords.). *Miquel Meler i Muntané: Vocación y Pedagogía. Los orígenes de la pedagogía terapéutica en España*. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona, 2007, 199 pàg.

Aquest homenatge al professor Miquel Meler i Muntané (1921-2005) té dues parts diferenciades. La primera inclou una sèrie d'articles sobre l'obra i la personalitat de Miquel Meler. La segona és una selecció de textos d'aquest autor que tant va contribuir al desenvolupament de l'Educació Especial a Espanya. L'obra es completa amb una bibliografia dels llibres i articles de l'homenatjat.

FERNÁNDEZ SORIA, Juan Manuel; MAYORDOMO, Alejandro (eds.). *Educación, guerra y revolución. Valencia, 1936-1939*. València: Publicaciones de la Universidad de Valencia, 2007, 267 pàg.

Després d'un estudi introductori dels editors, l'obra replega un conjunt de documents educatius d'aquest període històric a València. La selecció és dividida en quatre apartats: 1. El projecte d'una educació revolucionària; 2. Els signes de l'ordenació legislativa; 3. Espais i recursos educatius: pedagogia i ideologia; i 4. Joventut i educació: compromís socioeducatiu. L'obra permet una rica aproximació a les inquietuds i els projectes pedagògics d'aquella època a través dels textos publicats en aquella etapa històrica.

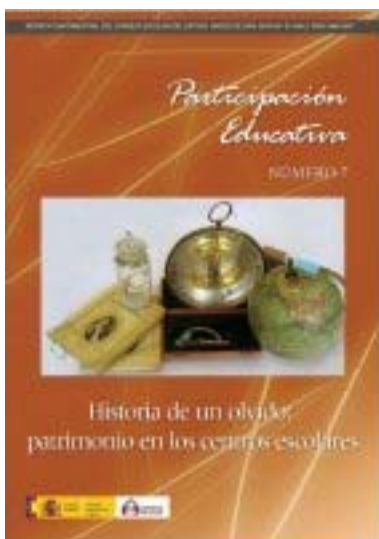
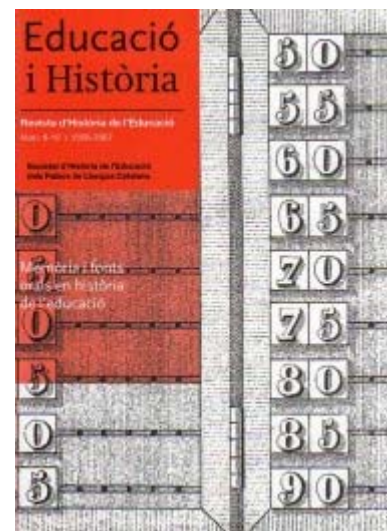
COMAS RUBÍ, Francesca. *Els viatges pedagògics i la renovació educativa. Les relacions de la JAE amb les Balears*. Palma: edicions Documenta Balear, 2007, 319 pàg.

La Junta para la Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas (JAE), mitjançant la seva política de beques a l'estranger, va permetre que, entre 1907 i 1936, centenars de professionals de l'educació d'arreu de l'Estat entressin en contacte amb l'Europa pedagògicament més moderna. En el centenari de la creació de la JAE, aquest llibre ha intentat aportar una anàlisi en profunditat sobre les relacions de la JAE amb les Balears. Qui foren els nostres pensionats, quins llocs visitaren o quin tipus d'estudis realitzaren, són qüestions que s'analitzen, en profunditat, en aquest llibre amb l'objectiu d'esbrinar fins a quin punt aquests viatges varen poder influir en el procés de renovació educativa que es desenvolupà a les Illes durant el primer terç del segle XX. Gabriel Comas, Ricardo Llácer, Carmen Cascante, Rosa Roig, Joan Capó,

Rafel Colom, Anita Juan, Francesca Catany, Josefa Estades, Joana Salvà, Joaquim Gadea, Andreu Ferrer, Luís García Sainz, Miquel Riera o Antoni Salleras, són alguns dels protagonistes d'aquesta història que, si més no, ajudà a configurar l'esperit renovador d'alguns dels nostres millors educadors.

Educació i Història. Revista d'Història de l'Educació. Núm. 9-10. 2006-2007, 529 pàg.

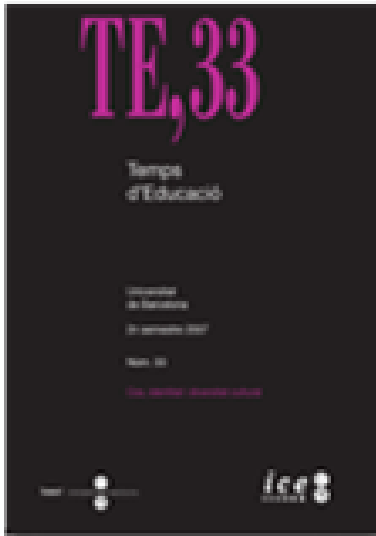
En el darrer número de la revista *Educació i Història*, editada per la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, hi trobareu un monogràfic, presentat per Salomó Marquès, dedicat a la memòria i les fonts orals en història de l'educació, en el qual participen Juan Manuel Fernández Soria, Maria del Carmen Agulló Díaz i Mercedes Suárez Pazos; també s'hi recullen onze articles més de temàtica diversa. La revista ofereix altres seccions d'interès, com *Textos i documents*, en què es transcriu una conferència sobre el sentit de l'humanisme pronunciada per Ernest Robert Curtis, *Exposicions, Cinema i història de l'educació*, *Museografia i patrimoni educatiu*, i *Recensions*.

Participación Educativa. Revista cuatrimestral del Consejo Escolar del Estado. Núm. 7, març de 2008, 150 pàg.

El número 7 de la revista digital del Consell Escolar, que podeu consultar a l'adreça següent: http://www.mec.es/cesces/presentacion_revista.htm, està dedicat al patrimoni en els centres escolars. Sota el títol *Historia de un olvido: el patrimonio de los centros escolares*, en aquest interessant número hi trobam articles de Manuel de Puellas, Antonio Viñao, Julio Ruiz Berrio, Carmen Rodríguez Guerrero i Luís Castellón Serrano. Així mateix, hi participen alguns centres escolars amb patrimoni historicoeducatiu.

Hem de destacar i agrair l'interès de la revista del Consell Escolar per aquesta temàtica.

Temps d'Educació, núm. 33 (2n semestre 2007).

La revista *Temps d'Educació* és una publicació de la Universitat de Barcelona.

En el número 33, corresponent al segon semestre del 2007, s'inclou un article històric-educatiu de Jordi Monés i Pujol-Busquets titulat *L'evolució del pensament escolar al Principat (1808-1845)*.

Aquells que estigueu interessats a donar a conèixer publicacions i/o informacions diverses a través del proper butlletí, ens les podeu fer arribar enviant la informació a les adreces següents: <bernat.sureda@uib.es>, <xisca.comas@uib.es> o <xavier.motilla@uib.es>, o als corresponents de Catalunya, <ramon.tarros@eresmas.net>, o de la Comunitat Valenciana, <m.carmen.agullo@uv.es>, abans de dia 13 de juny de 2008.

Direcció: Bernat Sureda, Francesca Comas

Secretari: Xavier Motilla Salas

Corresponsals: Ramon Tarrós (Catalunya) i Carme Agulló (Comunitat valenciana)

Correcció lingüística: Rosa de Ozollo

Maquetació: Catalina Ordinas

DL PM-2519-2002

En aquest número ha col·laborat: Arantza Hernández, Conrad Vilanou, Àngel C. Moreu, Josep González-Agàpito, Jordi Feu, i els Estudiants de Pedagogia de la Universitat de Girona.

Edita: Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Àrea de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears.

Amb el suport de l'Institut d'Estudis Catalans.

Institut
d'Estudis
Catalans

